

OREN ZIEN EN ZWIJGEN: DE NIEUWE GELUIDSNORMEN GEWIKT EN GEWOGEN

Twee weken geleden lanceerde Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur Joke Schauvliege een voorstel om de decibels op festivals en in clubs aan banden te leggen – een bijzonder ingewikkeld voorstel dat audiologen en organisatoren met elkaar zou moeten verzoenen. Om kort te gaan: bezoekers van clubs en festivals zullen voortaan maximaal 100 decibel over zich heen mogen krijgen, of liever: een gemiddelde van 100 dB, gemeten over een kwartier.

Schauvliege kreeg daarop een orkaan van negatieve reacties uit de muzieksector. Hadden organisatoren, clubs, geluidstechnici en artiesten vorig jaar al geen stap in de goede richting gezet door een charter te ondertekenen waarin ze plechtig beloofden niet boven de 103 dB te gaan? Aha! En waarom moet Vlaanderen weer per se de slimste van de klas zijn, als in onze buurlanden groepen lekker 106 dB mogen produceren? En waarom stelt de minister zo'n betuttelende maatregel voor, die bovendien de doodsteek voor onze muziekcultuur zou kunnen betekenen? En als ze eens wat vaker buiten zou komen, dan weet ze toch dat een drummer in zijn eentje al meer dan 100 dB produceert? Ook muzikiefhebbers uitten hun ongenoegen op internetfora en in lezersrubrieken, al kreeg Schauvliege hier en daar ook voorzichtig applaus, onder andere van tinnituspatiënten en festivalgangers die de monstervolumes beu zijn. Als ze het debat over gehoorschade wilde aanzwengelen, is ze daar alvast in geslaagd.

Soit: is dit voorstel echt zo onnozel en onhaalbaar als de critici beweren, zo wilden wij graag weten, of zitten er ook goede kanten aan? En zullen uw en onze favoriete rockers en ravers echt *unplugged* moeten gaan om die grens van 100 dB te halen? *One-two-three-four, go!*

GIE KNAEFS

MASSAMOORD

Audioloog **Bart Vinck** doceert aan de UGent en de Universiteit van Pretoria, en stond aan de wieg van de eerste tinnituskliniek in Vlaanderen. Hij is één van de architecten van het voorstel-Schauvliege. De wettelijke geluidsnormen voor de muzieksector komen er niks te vroeg, zo vindt hij.

Bart Vinck «Er gaapt nu nog een enorme kloof in de wet: de Belgische arbeidswetgeving bevat – terecht – zeer strenge geluidsnormen die onze arbeiders afdoende beschermen tegen lawaai op de werkvloer, maar daarbuiten staat er gewoonweg géén rem op het aantal decibels. Een voorbeeld: werknemers van een discotheek zijn wettelijk verplicht gehoorbescherming te dragen vanaf een geluidsniveau

van 87 dB, maar de jongeren op de dansvloer niet, ook al krijgen ze evenveel decibels te verwerken. De uitbater is dus wel verantwoordelijk voor zijn werknemers, maar niet voor zijn klanten. Dat is toch raar? Op dit moment is alleen een Koninklijk Besluit uit 1977 van toepassing, en dat maakt een uitzondering voor alle eenmalige grote evenementen. Lees: zolang de burens er niet te veel last van hebben, mogen zomerfestivals en discotheken of clubs die maar één keer in de maand open zijn onbeperkt decibels produceren. Dat KB houdt zich alleen bezig met de milieuhinder, niet met het risico op gehoorschade.

»In Europa en de VS is de alarmbel jaren geleden aan het rinkelen gegaan: in de wachtzalen van neus-, keel- en oorartsen duiken

steeds meer jonge mensen op die klagen over gehoorverlies en oorsuizingen. De cijfers: 18 procent van de jongeren tussen 12 en 18 vertoont ernstige gehoorschade, bijna 1 op de 5 dus. De rekruteringsartsen bij de pilotenopleiding van het Belgisch leger vinden nauwelijks nieuwe kandidaten: bijna niemand beschikt nog over een perfect gehoor, wat nodig is om te mogen vliegen. Zij vragen me al jaren om mee te ijveren voor duidelijke normen. Als we zo doorgaan, stevent onze ziekteverzekering af op een catastrofe, want de ziekenfondsen kunnen onmogelijk al die peperdure hoorapparaten terugbetalen. En dan zwijg ik nog over de impact op de arbeidsmarkt: waar blijven we met al die slechthorenden in een economie die draait op communicatie?

men met mp3-spelers.»

HUMO De Vlaamse muzieksector ondertekende vorig jaar een charter waarin ze verklaren niet hoger te zullen gaan dan 103 dB. Onvoldoende streng?

Vinck «Natuurlijk. Dat charter is er alleen gekomen omdat de sector bang was dat de minister te lage normen zou opleggen. 't Was een signaal: 'Kijk, wij zijn wél begaan met de gezondheid van onze bezoekers.' Sorry, maar tijdens de rondetafelconferentie van december 2009 was iederéén – festivalorganisatoren, discotheekuitbaters, audiologen, nko-artsen en milieudiensten – het erover eens dat er een begrenzing moest komen. Oké, er was discussie over de precieze grens, maar niet over de premisse.»

HUMO Maar die grens van 100 dB is dus wel veilig?

Vinck «Helemaal niet! Dat is het hem net: dit voorstel is een zeer scherp compromis tussen veiligheid en werkbaarheid. De enige veilige norm is 75 dB, maar daarmee kan je niet eens het geroezemoes van het publiek overstemmen, en dan is je hele muziekbeleving naar de vaantjes. Organisatoren kunnen dus niet anders dan de muziek op een onveilig volume zetten. Maar als muzikanten maximaal 100 dB produceren én het publiek draagt oordopjes die het geluid met 25 dB dempen, kan je gerust drie dagen naar een muziekfestival gaan zonder gehoorschade op te lopen.

»Daarom stoort het me verschrikkelijk dat de muzieksector er zo'n

karikatuur van maakt. Alsof die paar decibels méér – 103 in plaats van 100 – het verschil niet zouden maken. Maar dat doen ze verdomme wél: die 3 dB betekent een verdubbeling in volume, want decibels werken volgens een zogenaamde logaritmische schaal. 100 dB is al gevaarlijk, 103 is dubbel zo gevaarlijk.

»Trouwens: er gaan al jaren stemmen op om niet in dB(A) te meten maar in dB(C) (onder dB(A) – dB in deze kolommen – vallen de frequenties die het menselijk oor kan waarnemen, dB(C) neemt ook de laagste frequenties mee, red.). Dat zou niet slecht zijn, want er zijn nu al aanwijzingen dat de lage tonen – bassen, dus – een enorme impact op ons lichaam hebben. Lange, magere mensen zouden bijvoorbeeld een groter risico op een klaplong lopen. Helaas zijn er nog te weinig wetenschappelijke studies die dat bevestigen: we kunnen de overheid nog geen pasklare cijfers geven om een beleid mee uit te werken.»

HUMO De muzieksector is bang dat buitenlandse groepen Vlaanderen links zullen laten liggen als de nieuwe normen er komen. Zou het daarom niet beter zijn om het probleem meteen op Europees niveau aan te pakken, in plaats van nu – we citeren Herman Schueremans – de slimste van de klas te willen zijn, en te hopen dat de rest volgt?

Vinck «Met een beetje goede wil zal dat ook lukken. De Europese Unie broedt nu al op een richtlijn voor het maximumvolume van mp3-spelers, nota bene op voor-

spraak van onze Hoge Gezondheidsraad. Wij hebben het goede voorbeeld gegeven, en wat is daar mis mee?

»Trouwens, in Zwitserland en Scandinavië hebben ze al langer strenge normen, en die wérken. Bovendien is de vrees totaal ongegrond dat er minder festivalgangers opdagen zodra de volumeknop naar links wordt gedraaid. Uit een Duitse studie blijkt dat mensen zelfs nog meer naar festivals zouden gaan. Mij verwondert dat niet. Ga maar eens een kijkje nemen op de internetfora van festivals: daar wordt al lang geklaagd over het veel te hoge geluidsniveau.

»De kritiek dat het voorstel-Schauvliege betuttelend is en je de mensen vrij moet laten, gaat helemaal niet op. Wie zijn oren per se wil kapotmaken tijdens een concert kan dat nog altijd. Alleen vind ik dat je het publiek duidelijk moet informeren over de gevaren van te luide muziek – net zoals met die waarschuwingen op sigarettenspakjes. Daarom zal er aan de ingang van clubs en grote festivals een niet mis te verstane boodschap hangen: 'Zonder gehoorbescherming naar een concert gaan is onverantwoord.' Eén op de vier mensen is extreem gevoelig voor lawaai en zal zeker en vast gehoorschade oplopen. Staan er op een wei als die van Rock Werchter of Pukkelpop 60.000 toeschouwers, dan lopen er 15.000 ernstig gevaar. Dat noem ik niet zomaar een probleem, dat noem ik een massamoord op het oor.»

‘Van de 60.000 toeschouwers op Rock Werchter of Pukkelpop lopen er 15.000 ernstig gevaar’

► MY BLOODY EARS

De minister mag dan al normen vastleggen, het zijn de geluidstechnici die aan de knoppen draaien. Als vaste geluidsmen van Daan, Novastar en De Mens stond Bert Van Roy al in honderden Europese clubs en feesttenten achter de mengtafel; zijn collega Vincent Philippart mixt al jaren de concerten van dEUS en tourde onlangs nog in Japan, Korea, China en Australië met CocoRosie. Wat vinden zij? Bert Van Roy «Er woedt een felle discussie onder de collega's, maar ik vind het voorstel-Schauvliegje verdedigbaar. En dan vooral omdat ze niet zomaar de decibelpeken willen meten, maar het zogenoemde Leq (equivalent continuous sound level, red.): een gemiddelde van de piekwaarden over een langere tijdspanne. In dit geval vijftien minuten, waarin je gemiddeld niet boven de 100 dB mag uitkomen. Dat is perfect mogelijk: je kan de intro van een nummer op 98 dB spelen, de strofes op 100, het refrein op 102, en toch netjes op dat gewenste gemiddelde eindigen. »Meten in Leq is een serieuze vooruitgang. Vorige zomer kreeg de organisator van de concerten aan Sint-Baafs in Gent een boete omdat Daan te luid zou hebben gespeeld. Daar gold een maximale piekwaarde van 98 dB, maar die pieken heb je als geluidsmixer héél moeilijk in de hand: één trompet-

solo en je hebt het al vlaggen. Maar met de hand op het hart: het Leq van dat hele concert lag netjes onder de 98 dB. »Op TW Classic speelde driekwart van de groepen vorig jaar al onder de 100 dB. Misschien dat Black Eyed Peas erover gingen, maar dan alleen in dB(C). Al dat gezever over buitenlandse geluidsmannen die zich van die normen geen bal aantrekken is compleet onterecht. Op de grote festivals staat ook stevast een system engineer naast de mengtafel: als die merkt dat het Leq van 100 dB overschreden wordt, kan hij ingrijpen. Maar ik maak me sterk dat hij dat zelden of nooit moet doen.» HUMO Vincent, kun jij dEUS op 100 dB mixen? Vincent Philippart «Een jaar geleden zou ik gezegd hebben: 'Onmogelijk.' Maar sinds het verrassingsconcert van dEUS vorige zomer in Openluchtheater Rivierenhof in Deurne is mijn antwoord: 'Absoluut.' De decibelmeter is toen nooit boven de 93 gegaan. Maar ja: de akoestiek daar is fantastisch én het is in openlucht – dan verspreidt het geluid zich veel makkelijker.» HUMO Maar het kan. Waarover discussiëren we dan nog? Giet dat voorstel in een wet, en: go! Van Roy (lacht) «Was het maar zo simpel. »Ik zou eerst graag een consensus zien over de precieze plek

waar je het geluidsniveau gaat opmeten. In het buitenland gelden vaak strenge normen, maar daar meten ze wel front of house – vakjargon voor 'aan de mengtafel' – terwijl ze 't hier 'op elke voor het publiek toegankelijke plaats' willen doen. In dat geval moet je met minstens vier of vijf decibelometers waarom ik me deels achter het voorstel kan scharen: de hele sector zal gewoon voor een betere klank moeten zorgen. Dat de Marquee op Pukkelpop vaak slecht uit de metingen komt (in 2009 zorgde het concert van My Bloody Valentine voor piekwaarden boven de 120 dB, red.) is geen toeval: dat is een beurstent, geen concerttent. Daar zal je nooit onder de 100 dB kunnen blijven: je kan de speakers eenvoudigweg niet hoog genoeg hangen, terwijl de lengte van die tent daar net om vraagt. De grote circustenten op Lowlands in Nederland zijn daar wél op voorzien.» Philippart «Ook de muzikanten kunnen hun steentje bijdragen: als zij minder luid spelen, kunnen wij makkelijker minder decibels door de speakers sturen. Maar dat is een proces van lange adem, dat krijg

reld, en hij mixt tussen de 106 en 108. Geloof me, dat is echt belachelijk luid. »Maar liever dan deze vorm van, euh, repressie, zou ik zien dat we allemaal – geluidsmixers en organisatoren – streven naar meer geluidskwaliteit.» Van Roy «Dat is de hoofdreden waarom ik me deels achter het voorstel kan scharen: de hele sector zal gewoon voor een betere klank moeten zorgen. Dat de Marquee op Pukkelpop vaak slecht uit de metingen komt (in 2009 zorgde het concert van My Bloody Valentine voor piekwaarden boven de 120 dB, red.) is geen toeval: dat is een beurstent, geen concerttent. Daar zal je nooit onder de 100 dB kunnen blijven: je kan de speakers eenvoudigweg niet hoog genoeg hangen, terwijl de lengte van die tent daar net om vraagt. De grote circustenten op Lowlands in Nederland zijn daar wél op voorzien.» Philippart «Ook de muzikanten kunnen hun steentje bijdragen: als zij minder luid spelen, kunnen wij makkelijker minder decibels door de speakers sturen. Maar dat is een proces van lange adem, dat krijg

je niet in een paar maanden bijgestuurd.» Van Roy «Het publiek kan nog altijd kiezen, hè: blijven of weggaan. Als ik een concert te luid vind, ga ik helemaal achteraan staan. Of ik ga buiten een sigaretje roken: zo krijgen de omvergeblazen haartjes in mijn oren de kans om weer rechttop te gaan staan (lacht). Serieuze: je moet je oren af en toe laten rusten. »Ik besef dat Vincent en ik makkelijker praten hebben: wij werken met groepen die meestal op grote podia staan, in zalen met een goeie akoestiek en professionele installaties. In kleine clubs is die 100 dB inderdaad aan de lage kant.»

BURGERLIJKE ON-GEHOORZAAMHEID

'Het is niet zomaar aan de lage kant: het is totaal onwerkbaar,' zucht Frank Hessens, promovovantwoordelijke van De Kreun, een kleine club in Kortrijk. Frank Hessens «Principieel hebben wij niks tegen geluidsnormen. We houden ons nu al aan de 103 dB uit het charter van de Vlaamse muzieksector, en we voldoen aan alle randvoorwaarden in het voorstel-Schauvliegje – goeie geluidsinstallatie, gratis oordoppen, noem maar op. We missen alleen zo'n digitale klok die het aantal decibels aan het publiek toont. Maar kom: als de minister wil dat wij zo'n lelijk ding aan onze muur hangen, dan doen we dat (lacht). »Het enige dat mij verontrust is dit: zullen wij onze bezoekers met die 100 dB nog wel een – en ik wik mijn woorden – aangename concertervaring kunnen aanbieden? En daarmee bedoel ik geen orkaan van 110 dB, hè. Een drumstel alleen produceert al meer dan 100 dB: als je daar in een kleine zaal nog gitaren of een stem overheen wil, is de nieuwe norm gewoon niet haalbaar. Zelfs met onze state-of-the-artgeluidsinstallatie, met vier splinternieuwe line array-speakers – speakers die in uitgekende hoeken tegenover elkaar staan, zodat je 't geluid perfect over de zaal kan spreiden. »Bovendien sluit je met deze regeling een heel segment van het muzieklandschap uit. Concerten van pakweg Sunn O))) draaien in de eerste plaats om de fysieke beleving: die zullen we sowieso niet meer kunnen boeken. Of we zouden

een soort burgerlijke ongehoorzaamheid moeten aanhangen: die groep boeken en de boetes op voorhand betalen. Maar dat zou toch absurd zijn?» HUMO Mee eens. Maar heb je dan helemaal geen oren naar die stelling van professor Vinck? Gehoorschade is toch een serieus probleem? Hessens «Natuurlijk. Maar wij programmeren voor muzikliefhebbers, mensen die weten wat ze kunnen verwachten op concerten en die zich desgewenst afdoende kunnen beschermen – oordopjes zijn hier zoals gezegd gratis, al jaren. Wat zouden ze bij ons nog komen zoeken als je tien minuten verderop in een Franse club wél op een deftig volume van je favoriete groep kan gaan genieten? »(Zucht) Ik hoop dat de minister ook haar cultuurpet stevig ophoudt: zoniet zou ze de clubsector weleens heel langzaam kunnen vermoorden. Dat kan de bedoeling toch niet zijn?» HUMO Mevrouw de minister? Joke Schauvliegje «Uiteraard is dat niet de bedoeling. »Kijk, ik heb het overleg over geluidsnormen in 2009 opgestart naar aanleiding van een paar incidenten (waaronder dit: in juli 2009

pleegde een muzikliefhebber zelfmoord die al jaren aan tinnitus en hyperacusis leed, zie het Dossier Gehoorschade in Humo 3603, red.). Ik verwachtte dat iedereen vierkant tegen zou zijn, maar de concertorganisatoren vroegen er zelf om! Muzikanten waren de voorbije jaren al maar luider gaan spelen, en ze wilden een stok achter de deur. »Dus ben ik die normen gaan uitwerken, in het volle besef dat het een aartsmoeilijke evenwichtsoefening zou worden: de audiologen willen niet boven de 95 dB gaan, de concertorganisatoren niet onder de 103. Mijn voorstel is een gulden middenweg: de gehoorschade beperken zonder de muziekbeleving onmogelijk te maken. Voor alle duidelijkheid: het is nog geen wet (de sector heeft tot 11 februari om te reageren. Daarop worden alle opmerkingen verwerkt, nogmaals afgetoetst, en wordt de beslissing voor de Vlaamse regering gebracht. Voor de zomer zou er wite rook moeten zijn, red.).» HUMO U bent gewoon verkeerd begrepen? Schauvliegje «Tijdens de presentatie van mijn voorstel heb ik omstandig de context geschetst, en heb ik benadrukt dat dit

nog tot in de kleinste details besproken moet worden. Maar wat lees ik 's anderendaags in de krant: 'Schauvliegje wil halvering van het aantal decibels.' Tja, niet moeilijk dat ze dan denken dat ik nog nooit op een fuif ben geweest en niet van festivals hou. »Het is alleen een bijzonder ingewikkeld verhaal, met veel technische details. De ene 100 dB is de andere niet, om maar iets te noemen. De makers van dat YouTube-filmpje waarin een drummer zeggend overduidelijk aantoonde dat 100 dB een onmogelijke norm is, gaan te kort door de bocht. Mijn voorstel is een gemiddelde, gemeten over vijftien minuten. Sorry hoor, maar er is echt wel over nagedacht.» HUMO Volgens de geluidsmixers hierboven kan je op de grote festivals moeiteloos de norm van 100 dB halen. Maar in de kleinere clubs? No way. Schauvliegje «Die clubs krijgen sowieso minder volk over de vloer: ze moeten veel minder lawaai overstemmen, en kunnen het in principe met minder volume stellen. Maar ik heb oren naar hun verzoeken. Uit het debat zal blijken of we hen financieel moeten ondersteunen, bijvoorbeeld via de gemeenten, zodat ze de vereiste meetapparatuur kunnen aankopen – sommige gemeenten doen dat trouwens al. Om maar te zeggen: de financiële impact wordt nog serieus onderzocht. »En mag ik nog even benadrukken dat niet alle muziekclubs dit voorstel onwerkbaar vinden? Ik was onlangs trouwens nog op werkbezoek in 't Ey, een kleine club in Sint-Niklaas die schitterend werk levert. De uitbater vertelde me dat ze nog nooit boven de 80 dB zijn geweest, ook niet toen ze hardrockgroepen over de vloer kregen.» HUMO En hoe denkt u de normen te kunnen afdwingen? Door stormtroopers van de milieudienst naast de mengtafel te posteren? Schauvliegje (lacht) «Dat kan nuttig zijn, maar ik zou veel liever zien dat concertgangers bewust omgaan met geluid. Als er een decibelmeter in de zaal hangt, wéét je dat je je oren misschien maar beter beschermt.» HUMO We knopen het in de onze. Kristoff Tilkin Illustraties Kamagurka

